

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

c. 2. Qui alios.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

docet sanctus Thomas in summa par. 1. quaest. 32. art. 4. de quo diximus plura supra par. 1. in l. nemo clericus de sum. trinit. & fide catho. Hæc uero credibilia tertii generis non omnes æque explicite scire tenentur, sed gradus & status hominum diuersorum, pro uarietate officiorum & munerum sunt considerandi, sicut luculenter docet Eymericus supra par. 1. quaest. 12.

Dubitantes Undecimo & postremo contingit dubitare de quibusdam ad fidem pertinentibus, quæ nondum sunt per Ecclesiam definitæ, ut uerbi gratia. An statim post mortem Domini nostri Iesu Christi legalia cessauerint, nec ne, de qua difficultate plene sanctus Thomas 1. 2. q. 103. & doctores Scholasticis lib. 4. sentent. dist. 3. & solus lib. 2. de iustitia & iure q. 5. artic. 4. item an Virgo Maria mater Dei fuerit in peccato originali concepta nec ne. item an Papa possit dispensare super matrimonio rato per uerba de presenti, nondum tamen per carnalem copulam consummatum, & de multis huiusmodi questionibus, quæ frequenter inter doctores catholicos solent disputari, quibusdam unam contradictionis partem, alij alteram tuentibus.

Vadecima conclusio. Et in hoc sit undecima conclusio: De rebus huiusmodi ad fidem spectantibus absque periculo hæresis potest quisque dubitare, utra pars uerior sit, & sequi quam uoluerit, dum tamen paratus sit tenere quod Ecclesia definiuerit, si contingat aliquando fieri declarationem; nam si post factam determinationem tali ordinationi quis pertinaciter repugnaret, hæreticus conseretur. Hanc conclusionem tenet sanctus Thomas par. 1. q. 32. art. 4. & 2. 2. quaest. 11. art. 2. & Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. c. 17. Innocentius, & communiter doctores in cap. ne imitatis. extra de consue. Et nominatim Ioan. And. in c. cum Christus. de heret. Et ratio potissima huius conclusionis est, quia qui de propositis rebus dubitant, non habent electionem contra dicentem doctrinam ipsius Ecclesie. ita sanctus Thomas 2. 2. q. 11. art. 2. ad tertium argumentum. Vnde optime Caietanus apud eundem Thomam par. 1. q. 32. art. 4. notat, quod quando deest determinatio Ecclesie, non uocatur manifestum consequi aliquid contrarium fidei ex aliqua positione, ex eo quod multi doctores credunt uno modo, alij uero aliter. Quare dubitantes de his, siue ueritati contrarium opinantes, non solum ab hæresi, sed etiam a peccato exensantur: nam quisque iuxta gradum suum, ueriores partes sequi se arbitrat, salua semper Ecclesie reuerentia.

E Caterum circa hanc conclusionem id omnino obseruandum mihi uidetur, quod docet Turrecremata in summa de ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 17. videlicet, non uideri omnino immunes esse a peccato, qui in materijs fidem tangentibus, non sequuntur opinionem doctorum grauiorum magis probatorum et celeberrimorum. Cum ergo de huiusmodi rebus dubitare contingit propter diuersas diuersorum sententias, illorum regulariter amplectenda opinio est, qui sanctorum Patrum doctrinis soliti sunt adherere. Item multorum potius quam paucorum, aut unius est tenenda sententia. Item eorum, qui fortioribus aut validioribus rationibus nituntur, nec facile in his rebus est præsumendum assensus alteri contradi-

ctionis parti, sed re mature considerata procedere oportet.

Quomodo autem excusentur ab hæresi, siue ab hæresis suspicionibus, qui incertas et dubias opiniones magistrorum sequuntur, in rebus ad fidem pertinentibus, explicat sanctus Thomas quodlibeto 3. q. 4. art. 10. Augustinus de Ancona in summa de potestate ecclesiastica, q. 28. art. 2. Turrecremata in summa de ecclesia lib. 4. p. 2. ca. 17. & Albertinus tract. de agnos. assertio. q. 21. nu. 34. & seq. Hanc tractationem, cum non sit huius loci, libenter omitto, alibi fortassis copiose explicaturus.

Postremo animaduertendum est, multos per ignorantiam errare circa credibilia, et de illis sepe dubitare, quæ firmiter credere oportet, qui qualiter ab hæresi excusentur, explicui plenissime supra p. 1. sup. q. 7.

Atque ex his existimo percipi posse qualiter sit intelligenda sententia huius capituli de dubitantibus in fide, quam plenissime declarandam in gratiam eorum qui causas fidei tractant in sacro Inquisitionis tribunali, non inutiliter forsitan existimaui.

b Nec eis omnino credendum est, qui fidem ueritatis ignorant,] Huius periodi multiplex est intellectus, ut ex Hostiensi, Cardinali Zabarella, Ioanne Anania, Panormitano, & alijs colligere licet ceteris tamen omissis, ut hæc quoque pars, titulo de hereticis sub quo ponitur, conueniat, mihi id nunc probatur, quod Zabarella hoc ipso loco tenere uidetur, nempe, quod non excusat ignorantia eum, qui discit se nescire articulos fidei, de quo dicto (nec actum agam) uide que plene scripsit supra par. 1. sup. per q. 7. regula. 1. & seq.

Ignorantia circa articulos fidei non excusat.

Leo Papa.

Errare in fide conuincitur, qui alios errantes cum potest, ab errore non reuocat.

C A P. II.

Qui alios, cum potest ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat.

COMMENT. II.

a **Q**ui alios.] Desumptum est hoc cap. ex epistola 91. capitulo 15. Leonis Papæ I. ad Turibium Asturiensem episcopum, cuius initium est: Quam laudabiliter integra clausula ita habet: De qua re quintidecimi capituli sermo conuenitur, & præsumptionem diabolicam merito detestatur: quia & nos istud ueracium testimonium relatione comperimus, & multos corruptissimos eorum codices, qui canonici titularentur, inuenimus. Quomodo enim decipere simplices possit, nisi uenenata pocula quodam melle prælinent, ne usquequaque sentiretur insuauia, quæ essent futura mortifera? Curandum ergo est, & sacerdotali diligentia maxime prouidendum, ut falsati codices, & a sincera ueritate discordes, in nullo usu lectionis habeantur. Apocrypha autem scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorum, multarum habet seminatium falsitatem.

F 4 non

non solum interdicens, sed etiam penitus aufere
 rende sunt, atque ignibus concremende. Quam
 uis enim sint in illis quaedam, quae videantur spe
 cie habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt
 venenis: & per fabularum illecebras hoc laten
 ter operatur, ut mirabilium narratione seductos,
 laqueis cuiuscunque erroris inuoluant. Vnde si
 quis episcoporum vel apochrypha haberi per do
 mos non prohibuerit, vel sub canonicorum no
 mine eos codices in Ecclesia permiserit legi, qui
 Priscilliani adulterina sunt emendatione corru
 pti, haereticum se nouerit iudicandum, quoniam
 qui alium ab errore non reuocat, se ipsum errare
 demonstrat. *hęc Leo.*

Inelectus. c.
 quis alios.

*Ex integra hac clausula constat in quo sensu ac
 cipi debeat sententia huius capituli, nam cum dicitur,
 qui alium ab errore non reuocat; non agitur ge
 neraliter de quolibet errore, sed de errore fidei, quod
 tametsi iam per coniecturam admonuissent hic Pa
 nor mitanus, Marianus Socinus, & alij dicentes
 loqui textum de errore fidei, ut faciat ad titulum,
 cum ponatur sub titulo de haereticis, iuxta id quod
 notauimus in commentario precedentis capituli. §.
 Quamquam autem, *verse.* Lex enim vel canon.
 tametsi inquam admonuissent hi doctores per
 coniecturam, apertius id patet ex integra periodo,
 cum in ea inbeant aboleri codices, & libri ab impio
 Priscilliano corrupti & deprauati ne eorum lectio
 nes fideles in errores fidei catholice contrarios ta
 berentur.*

Priscillanus
 quisnam fue
 rit.

*Fuit vero Priscillianus (ut obiter hoc dicam) ha
 reticus Hispanus ex Gallacia, de quo sic S. Prosper
 in Chronico: Anno Christi 379. Priscillianus de
 Gallacia, ex Manicheorum & Gnosticorum dog
 mate haereseis nominis sui condidit. hęc Prosper.
 Priscilliani inuita, incrementa, inuitum, mores &
 studia, pluribus & certius quam quisquam alius
 enarat Sulpicius Seuerus lib. 2. sacre historiae non
 procul a fine. Sed ad institutum reuertor.*

Cap. q. alios.
 de heret. qd
 definiat.

*Sententia huius capituli hunc habet sensum, sicut
 Joanni Ananie, Panormitano, Socino & alijs pla
 cet, Errare in fide conuincitur, qui alios errantes in
 fide, cum potest, ab errore non reuocat. nam etsi qui
 haereticis fauent, & eorum permittunt errores pro
 pagari cum impedire possint & debeant, reuera id
 faciunt affectu alliciente, non errante intellectu,
 quauis uere & proprie haeretici non sint, at iuris fi
 ctione haeretici sunt. quoniam ut recte Innocentius
 ait in c. error. 83. distinet. Error, cui non resistitur,
 approbatur, & veritas cum minime defensatur,
 opprimitur. Negligere quippe cum poils detur
 bare peruersos, nihil aliud est quam fouere. Nec
 caret serupulo societatis occulte, qui manifesto
 facinori definit obuiare. hęc Innocentius. Et Gre
 gorius in cap. consentire, distic. 83. ait. Consentire
 videtur erranti, qui ad reticanda, quae corrigi de
 bent, non occurrit. hęc ille. Ad idem, textus in c.
 propterea. 23. q. 8. & in c. tam sacerdotes. 24. q. 3. et
 in c. quantę. de sent. excom. & in c. sicut dignum. §.
 illi etiam, & ibi glo. de homicid. & in multis alijs
 locis. facit item textus in l. scientiam. ff. ad legem
 Aquil. ubi probatur, quod si seruus vulnerat vel
 occidit sciente domino, tenetur dominus, & sumitur*

Haeretici sunt
 saltem iuris
 fictione, qui
 haereticos fo
 uent, cu pos
 sint extirpare

A ibi scientia pro patientia seu tolerantia hoc est, cum
 potuit non prohibuit.

*Ad rem ergo, de qua institutum est tractare,
 propius accedendo, dico primum, distinguendas es
 se personas, quae errant in fide non reuocant ab er
 rore, aut non puniunt: quidam enim sunt quibus id
 competit ex officio, quales sunt ecclesiarum prela
 ti, & apostolici Inquisitores, quibus extirpandi
 haeretici potissimum cura incumbit: alij sunt
 ad quos id non pertinet ex officio, quales sunt infe
 riores.*

*Si de episcopis seu ecclesiarum prelati sermo
 sit, sicut in hoc cap. ut constat ex integra clausula,
 quam adduximus, sit hoc axioma. Episcopus seu
 alius fidei iudex potens impedire & prohibere le
 ctionem librorum, aut predicationem dogmatum
 hereticalium in sua diocesi, aut negligens punire
 haereticos cum posset eos capere & punire, aut quid
 simile faciat, aut facere omittat, quod in detrimen
 tum catholice fidei conuertatur, haereticus iudica
 ri potest in foro exteriori, & sicut talis tractari in
 saero Inquisitionis tribunali. ita probat textus no
 ster in suo fonte. quem paulo ante adduximus, ibi:
 Vnde si quis episcoporum vel apochrypha haberi
 per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum
 nom ine eos codices in ecclesia permiserit
 legi, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione
 corrupti, haereticum se nouerit iudicandum.
 hęc ibi. Et ratio potest esse illa, de qua Bartolus in
 l. qua dotis. ff. soluto matrim. circa finem, nu. 13. vi
 delicet, quia quoriscunque potest aliquis contradic
 do actu impedire, si non impedit, sed taceat & di
 simulet, presumitur consentire: quare prelati qui
 talia fieri permiserit, nec impeditur aut prohibe
 rit, cum possit saltem iuris fictione, seu presump
 tione, haereticus censendus est; quamuis reuera in
 mente talis non sit.*

*Neque his obstat dictum Zanchini tract. de he
 ret. c. 5. ubi ait, eum, qui habet potestatem puniendi
 haereticos, si scienter id negligat, incidere in haereseis
 suspicionem, quasi velit talem non esse censendum
 haereticum, sed solum suspectum: quoniam responde
 tur Zanchinum perinde esse accipiendum ac si dixit
 set, eum presumi incidisse in haereseis, quod satis in
 dicat iura, quae adducit, inter quae est c. qui alios, de
 haeret. quod nunc interpretamur.*

*Sed qualiter puniri debeant huiusmodi delinque
 res, quae potest. Et quoniam qui taliter delicta sic
 ri permittunt, cum possent perhibere, auctoritate
 sua, & impunitate delicti, delicto non modo viden
 tur consentire, verum etiam illud fouere atq; defen
 dere: ideo plus puniri debent, quam ipsi, qui propter
 malorum conuentiam & consensum deliquunt. glo.
 in Clemen. 1. verbo, defensauerit. titu. de penis. In
 lius Clarus in pract. crimin. questio. 87. versicu.
 Hac autem omnia. ubi dicit hanc esse communem
 conclusionem ex sententia Belenc. in repet. l. capita
 lium. §. famosos. num. 114. ff. de penis. & potest, in
 quit Clarus, ponis exemplum in prelato, qui dissi
 mulat aliquem concionatorem in sua diocesi falsa
 dogmata predicantem, & facit textus & glo. in c.
 qui aliorum. 24. q. 8. §. 3.*

*Episcopi ergo qui negligunt diocesim ab haereseis
 bus*

Episcopi
 rigens
 rem l
 us pu
 depon
 est ab
 patu.

Causa
 se cur
 pi qua
 in lura
 non ar
 uerua

Omn
 stianu
 gatur
 cos dis
 re.

Haereti
 sunt cha
 ne adm
 quae priu
 nantier

bus purgare, non solum seuere puniendi sunt, sed ab episcopali dignitate etiam remouendi, c. ex communis, el. 1. §. volumus, de hereticis: ubi scriptum est ita: Si quis enim Episcopus super expurgando de sua diocesi heretica prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus: cum id certis indicijs apparuerit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituat idoneus, qui velit & possit hereticis confundere prauitatem. hec ibi.

Atque haec dicta esse volumus de illis, qui cum possunt prohibere, non prohibent; nam sunt qui quoad dogmas multis ex causis tametsi prohibere desiderant, nihilominus non prohibent: vel quia a temporalibus dominis libere in hereticos animaduertere non permittuntur vel propter potentiam & multitudinem hereticorum, vel propter auaritia, quia ab hereticis eorumve fautoribus pecunia corrupti abstinent ab eorum punitione, vel ob alias causas, quibus saepe succumbit humana fragilitas; quod cum contingerit, sciendum primo est, eos grauissime peccare, ac contrahere etiam heresis suspicionem maiorem vel minorem, pro qualitate impediendi & circumstantiis quam desunt in hereticos animaduertere.

Diximus breuiter de prelati ac magistratibus, quibus extirpandorum hereticorum cura imminet. de alijs nunc dicamus, quia textus praesens generaliter dicit reuocandos esse hereticos ab errore, & quamquam neminem excipiat ab hac obligatione reuocandi errantes in fide, nihilominus non equaliter ad omnes pertinet talis reuocatio. Omisiss ergo prelati, quibus (ut diximus) ex officio competit hereticos coercere, de alijs sit haec certa conclusio, Omnis Christianus sub pena excommunicationis debet hereticos denunciare. Hec conclusio est sancita per Gregorium Nonum extrauaganti quadam contra Patres nos, cuius initium est: Excommunicamus. & refertur inter litteras Apostolicas pro officio sancti inquisitionis, in qua ita habetur: Ita si quis hereticos scierit, vel aliquos occulta contenticula celebrantes, seu a communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alij pro quem credat ad praesentem sui notitiam peruenire: alioquin excommunicationis pena percussatur. haec ibi. Et de hoc uide copiose per Joannem Roia in singularibus. fidei sing. 5.

Quod si queratur, an inheredo uerbis huius textus liceat priusquam denuncientur heretici, eos fratrem admonere, atque inducere ut ab erroribus desistant & resipiscant, & uideatur licere, cum textus id significare uideatur: qui alios cum potest, ab errore non reuocat. Sed per fraternam correctionem & admonitionem, uideatur posse reuocari: ea ergo erit premitenda. Rursus quia in delictis cum proceditur per denuntiationem, Euangelica, seu charitativa monitio precedere debet, c. qualiter & quando, el. 2. de accusatio. c. licet Heli. de Simo. Postremo, quia Matth. c. 18. scriptum est: Si aut peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eum inter te & ipsum solum. Ceterum tutius est in crimine heresis non esse adhibendam correctionem fraternam antequam denuncientur heretici: sed ea omissa denunciari debent, de quo articulo dictum est plenius infra in hac 2. par. super c. qualiter, & quando.

Heretici an sint charitati admonendi priusquam denuncientur.

Episcopus negligens dicitur si purgare, deponendus est ab Episcopo par.

Causa dicitur, cur episcopi quandoque in hereticos non animaduertunt.

Omnis Christianus obligatur hereticos denunciare.

Ad rationes uero proxime adductas uno uerbo potest responderi, eas non habere locum in crimine heresis; interim tamen uideri Simanicam de catho. instit. ci. 19. de denunciatione, & Joannem Roia tract. de heret. par. 2. assertione 3. & in singularibus fidei, sing. 5. nu. 21. uerfi. Tertio ampliatur.

Postremo quamquam catholici omnes modo explicato teneantur hereticos ab erroribus reuocare, praesertim coercendo, & fideles reliqui denunciando: adhuc inter fideles potest considerari maior uel minor obligatio ad id faciendum, sicut ostendit Zanichinus tract. de heret. c. 5. nam quidam praeter generalem obligationem iuramento etiam promittunt & inquirere & indicare hereticos indicibus fidei, c. excommunicamus. §. ad iudicium. de heret. Hi uero grauius peccabunt & maiorem contrahent heresis suspicionem, si negligant, (sicut debent & promiserunt) hereticos denunciare. Illi autem qui non praesertim tale iuramentum ex defectu eius circumstantia, non censentur rei sicut priores, tametsi non effugiant penas latis in eos, qui omiserint denunciare, de quo scripsimus copiose in hac 2. par. super q. 53.

Augustinus de fide catholica.

Hereticus perseverans aeternaliter damnatur, cui nec prodest baptisimus, nec elemosyna, vel martirium, vel aliud quodcumque bonum, quo ad hoc ut consequatur uitam eternam.

C A P. III.

IRMISSIME tene, & nullatenus dubites, omnem hereticum vel schismaticum, cum diabolo & angelis eius, aeterni ignis incendio participandum, nisi ante finem uitae, catholica fuerit incorporatus & redintegratus Ecclesiae (& post pauca.) Omni homini, qui Ecclesiae catholicae non tenet unitatem neque baptisimus, neque elemosyna, quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta, proficere poterit ad salutem.

Gregorius Anastasio Antiocheno.

Damnato auctore, damnantur eius scripturae, & libri & opera.

C A P. IIII.

FRATERNITATIS tuae: & infra. Cum Caestius atque Pelagius, in Ephesina synodo sint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur auctores?

COMMENT. III.

FRaternitatis tuae. Desumptus textus ex Beato Gregorio lib. 7. epistola. 47. indictio. 2. regesi. integra clausula apud Gregorium ita habet: Fratertinitatis tuae scripta suscepisti, professionem fidei

Qualiter magis uel minus obligentur fideles ad denuntiandum hereticos.

Hoc habet S. Augustinus in libro de fide ad Petrum Diaconum, c. 19. refert Iuonem in Decreto par. 1. c. 39.

al. mancipium.